

УДК 331.45(094.4)

О.М. Пляцко, канд. юрид. наук, завідувач юридичного сектору
Управління Пенсійного фонду України
в Бережанському районі Тернопільської області
вул. Шевченка, 13 А, Тернопільська обл., Бережани, 47501, Україна

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ РОБІТНИКІВ ПРИ РОБОТІ З НЕБЕЗПЕЧНИМИ РЕЧОВИНАМИ У ЄС

Статтю присвячено правовому регулюванню охорони праці робітників від впливу хімічних, канцерогенних і біологічних речовин. Директиви ЄС у цій сфері встановлюють не лише технічні вимоги до обладнання та нормативи допустимого впливу шкідливих речовин, а й чітко регламентують зобов'язання роботодавця щодо захисту працівників. Роботодавець повинен відмовитися від використання небезпечних речовин і замінити їх іншими речовинами або технологічними процесами, використання яких не створює загрози або зменшує її для безпеки і здоров'я працівників.

Ключові слова: охорона праці, небезпечні речовини, виробнича експозиція, граничні нормативи.

Постановка проблеми. Нині Європейський Союз являє собою одне із найбільш динамічних суспільних явищ сучасного світу. В умовах ринкової економіки і прагнення України стати повноправним членом Європейського Союзу проводиться радикальна реформа національного трудового законодавства, очікується прийняття нового Трудового кодексу України. Успішне проведення реформи неможливе без врахування позитивного законодавчого досвіду регулювання трудових відносин трудовим правом ЄС.

Для національної юридичної практики особливо важливим є дослідження тих сфер правового регулювання трудових відносин, які краще розвинуті в ЄС і можуть бути з успіхом використані не лише для взаємної співпраці, а й для розвитку і удосконалення національного трудового законодавства відповідно до вимог Європейського Союзу. Це зокрема – правове регулювання охорони праці робітників від впливу хімічних, канцерогенних і біологічних речовин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання охорони праці в ЄС досліджують у своїх роботах вітчизняні науковці: Ю.В. Баранюк, С.В. Дріжчана, Л.П. Гаращенко, Н.М. Хуторян, а також зарубіжні вчені: Б. Беркассон, І. Боруа, П.А. Калініченко, С.Ю. Кашкін, Ф. Саткліфф, С. Скіарра та ін.

Водночас питання охорони праці робітників при роботі з небезпечними речовинами в Європейському Союзі ще не було предметом спеціального комплексного дослідження у вітчизняній науці трудового права.

Мета статті. Метою дослідження є визначення основних принципів правового регулювання охорони праці робітників від впливу небезпечних речовин, внесення обґрунтованих пропозицій щодо удосконалення національного трудового законодавства у контексті євроінтеграційних прагнень України.

Виклад основного матеріалу. Охорона праці – це система забезпечення безпеки життя та здоров'я працівників у процесі трудової діяльності, включаючи правові, соціально-економічні, санітарно-гігієнічні, лікувально-профілактичні, реабілітаційні та інші заходи [1, 38].

Охорона праці та здоров'я в європейському контексті охоплює досить широку сферу суспільних відносин, починаючи від попередження нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань до усіх аспектів, що стосуються добробуту працівників.

Весь масив законодавства ЄС у цій сфері можна умовно розділити на дві групи: 1) директиви ЄС, що стосуються захисту працівників – на основі ст. 153 Договору про функціонування Європейського Союзу; 2) директиви ЄС щодо випуску товарів на ринок (у тому числі обладнання, устаткування, машини, засоби колективного та індивідуального захисту, які використовуються працівниками на робочому місці – на основі ст.115 Договору про функціонування Європейського Союзу).

Заходи, про які йде мова, повинні супроводжуватись медичним наглядом, якщо це відповідає характеру небезпеки.

Робоче обладнання і системи захисту, які надає роботодавець для захисту працівників повинні відповідати положенням Співтовариства у сфері сприйняття, виробництва і доставки по відношенню до здоров'я і безпеки.

Директива Ради 90/394/ЄЕС від 28 червня 1990 р. про захист робітників від ризику впливу канцерогенів (шоста окрема директива в рамках тлумачення статті 16 (1) Директиви 89/391/ЄЕС) [4], у редакції Директиви 2004/37/ЄС Європейського парламенту та Ради від 29 квітня 2004 р. про захист працівників від ризиків впливу канцерогенів і мутагенних речовин [5] і Коригендуму до Директиви 2004/37/ЄС [6], зобов'язує роботодавця скоротити використання канцерогенів, замінивши їх речовиною, препаратом, процесом менш небезпечним або безпечним. У Директиві перелічено заходи, яких роботодавець повинен дотримуватись при роботі з канцерогенами, якщо їх використання неможливо звести до мінімуму або замінити їх іншими речовинами.

Якщо немає технічної можливості замінити канцероген або мутаген на речовину, препарат або процес, який в умовах його використання, не становить небезпеки або є менш небезпечним для здоров'я або безпеки, роботодавець має забезпечити, щоб канцероген або мутаген, якщо це технічно можливо, виготовлявся та застосовувався у закритій системі.

При ураженні дією шкідливих речовин не повинні перевищуватися гранично допустимі норми канцерогену.

Усюди при використанні канцерогену або мутагену, роботодавець повинен застосовувати такі заходи:

- обмеження кількості канцерогену або мутагену на робочому місці;
- підтримання на якомога нижчому рівні кількості працівників, які зазнають або можуть зазнати їх впливу;
- розробка виробничих процесів та заходів інженерного контролю таким чином, щоб запобігти або мінімізувати викид канцерогенів або мутагенів на робочому місці;
- видалення канцерогенів або мутагенів в джерелі їх виникнення, через локальну систему видалення або загальну вентиляцію, при чому всі такі методи мають бути відповідними та сумісними з потребою захисту громадського здоров'я та довкілля;
- використання існуючих відповідних процедур для визначення рівня канцерогенів або мутагенів, зокрема для раннього виявлення аномальної дії речовин в результаті непередбачених випадків або аварій;
- застосування прийнятних робочих процедур та методів;
- заходи колективного захисту, та/або, де ризику не можна запобігти іншими засобами, заходи індивідуального захисту;
- гігієнічні заходи, зокрема регулярне миття підлоги, стін та інших поверхонь;
- інформування працівників;
- маркування (позначення) ділянок ризику та використання відповідних знаків попередження та безпеки, включаючи знаки «не палити» в місцях, де працівники зазнають або можуть зазнати впливу канцерогенів або мутагенів;
- складання планів дії по подоланню аварійних ситуаціях, які можуть призвести до надзвичайно високого ризику;
- засоби для безпечного зберігання, поводження та транспортування, зокрема із використанням запечатаних контейнерів з чітким та помітним маркуванням;
- засоби для безпечного збирання, зберігання та знищення (утилізації) відходів працівниками, включаючи використання запечатаних контейнерів з чітким та помітним маркуванням.

Директива 2000/54/ЄС Європейського парламенту та Ради від 18 вересня 2000 р. про захист працівників від небезпек, пов'язаних з впливом біологічних агентів на виробництві (сьома окрема директива в рамках тлумачення статті 16 (1) Директиви 89/391/ЄЕС) [7] гарантує покращення рівня безпеки та гігієни праці робітників, які зазнають впливу біологічних речовин у процесі роботи. Під біологічними речовинами розуміють ті мікроорганізми, які можуть викликати інфекцію, алергію або токсичне явище.

the meaning of Article 16(1) of Council Directive 89/391/EEC) (codified version) (Text with EEA relevance) / Official Journal L 229, 29/06/2004, P. 0023-0034.

6. Corrigendum to Directive 2004/37/EC of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the protection of workers from the risks related to exposure to carcinogens or mutagens at work (sixth individual Directive within the meaning of Article 16 (1) of Council Directive 89/391/EEC) (codified version) / Official Journal L 229, 29/06/2004, P. 0023-0034.
7. Directive 2000/54/EC of the European Parliament and of the Council of 18 September 2000 on the protection of workers from risks related to exposure to biological agents at work (seventh individual directive within the meaning of Article 16(1) of Directive 89/391/EEC) / Official Journal L 262, 17/10/2000, P. 0021-0045.

Стаття надійшла 24.03. 2016 р.

О.М. Пляцко, канд. юрид. наук, завед. юридическим сектором
Управление Пенсионного фонда Украины
в Бережанском районе Тернопольской области
ул. Шевченко, 13А, Тернопольская обл., Бережаны, Украина, 47501

ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ОХРАНЫ ТРУДА РАБОТНИКОВ ВО ВРЕМЯ РАБОТЫ С ОПАСНЫМИ ВЕЩЕСТВАМИ

Резюме

Статья посвящена правовому регулированию охраны труда работников от воздействия химических, канцерогенных и биологических веществ. Директивы ЕС устанавливают не только технические требования к оборудованию и нормативы допустимого влияния опасных веществ, но и строго регламентируют обязательства работодателя, что касается защиты работников. Работодатель обязан отказаться от использования опасных веществ и заменить их другими веществами или технологическими процессами, использование которых не создает угрозу или уменьшает её для безопасности и здоровья работников. Директивы ЕС устанавливают, что недостаточно обеспечить удовлетворительный уровень безопасности, а нужно также закрепить определенный перечень веществ и/или работ, которые могут использоваться в производстве. Рабочее оборудование и системы защиты должны соответствовать требованиям Сообщества в сфере восприятия, производства и доставки в отношении здоровья и безопасности. Технические и организационные мероприятия, которые утверждает работодатель, должны учитывать классификацию по категории групп устройств, указанной в директивах.

Ключевые слова: охрана труда, опасные вещества, производственная экспозиция, граничные нормативы.

Platsko O.M., Candidate of Juridical Sciences
Head of Legal Department of Pension Found of
the Berezhany region of Ternopol region
Shevchenko's Street, 13 A, Ternopol region, Berezhany, Ukraine, 47501

LEGAL REGULATION OF WORKERS' HEALTH AND SAFETY WORKING WITH DANGEROUS AGENTS

Summary

This article is dedicated to legal regulation of health and safety at work of workers from the influence of chemical, carcinogenic and – biological agents. The EU directives set either technical requirements of equipment and the norms of reasonable influence of dangerous agents or regulate strictly employers obligations about the protection of workers. The employer has to reject using the dangerous agents and replace it with the another agents or technological process using which do not pose or decrease the threat for workers health and safety. The EU directives set that it is not enough to provide the satisfying level of safety but it is also necessary to determine the certain list of agents and/or work that can be used in the production. Operating equipment and protection system have to meet requirements of the Community in the sphere of perception, production and delivery according to health and safety regulation. Technical and organizational events that are affirmed by the employer, have to take into consideration the classification of device group mentioned in the directives.

Key words: safety and health at work, dangerous agents, industrial exposure, boundary regulation.